

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΙΣΗΓΗΤΗ 6ο ΜΑΘΗΜΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΣΔΔΑ / ΤΜΗΜΑ ΟΕΥ / ΕΚΠ. ΣΕΙΡΑ ΚΣΤ'
Δρ Σαράντης Κουγιού

02/06/2020

Θεματικές Ενότητες 6ης εισήγησης

1. Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στα Βαλκάνια
2. Οι σχέσεις με την Βόρεια Μακεδονία
 1. Σύντομο ιστορικό του μακεδονικού ζητήματος
 2. Οι διμερείς σχέσεις μετά το 1990
 3. Το ζήτημα του εθνικισμού στα Βαλκάνια και ειδικά με τα Σκόπια
 4. Η συμφωνία των Πρεσπών 2018
3. Οι σχέσεις με την Αλβανία
 1. Τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας της Βορείου Ηπείρου
 2. Αλβανική μειονότητα στη ΔΒΜ
 3. Η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών με την Αλβανία ως “2 level game”

Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στα Βαλκάνια

Ελληνικές προσπάθειες στα Βαλκάνια

Το ζήτημα της ονομασίας των Σκοπίων

Οι σχέσεις με τα Σκόπια

Η συμφωνία των Πρεσπών (ΣτΠ)

Κριτική και επιπτώσεις της ΣτΠ

Ελληνικές προσπάθειες στα Βαλκάνια

- Η Ελλάδα μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ.
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ (ΕΣΟΑΒ) 2002-2011.
 - 533 εκατ.€ - δεσμεύσεις 252 εκατ.€ για ελληνική αναπτυξιακή βοήθεια σε 7 χώρες (ALB. B/E, SRB, BUL. ΠΔΓΜ, ROM. ΜΑΥΡ.) με σκοπό τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, την προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, τη στήριξη των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, την ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, καθώς και την κατάρτιση του εργατικού και επιστημονικού δυναμικού των επωφελούμενων χωρών.
 - 2011 κ.ε.?
- Διαδικασία Συνεργασίας Ν.Α. Ευρώπης (SEECF) & Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC).
 - 2010 κ.ε.?
- Διαβαλκανική συνεργασία, 2011 κ.ε.?

FYROM

- Ένα νέο μικρό ανεξάρτητο κράτος προέκυψε με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, πληθυσμός (2019) 2,07 εκατ. 64,2% Μακεδόνες, 25,2% Αλβανοί, 10% άλλοι. ΑΕΠ (2019) 34 δισ \$.
- Ήθελε να ονομάζεται «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ», αποτελούσε απειλή;
- Η Ελλάδα αντέδρασε όχι στην ανεξαρτησία της ομόσπονδης δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, αλλά στην ονομασία του νέου κράτους.
- Ήταν ένα «ρήγμα» στην προσπάθεια τότε της ΕΕ για ΚΕΠΠΑ και ήταν το βασικό σημείο διαφοροποίησης της Ελλάδας από την γραμμή της ΕΕ και του ΝΑΤΟ/ΗΠΑ.
- Η Ελλάδα εμφανίστηκε να στηρίζει τη διατήρηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και μετά τις πρώτες ανεξαρτησίες τη διατήρηση των Σκοπίων εντός μιας κουτσουρεμένης Γ.
- Φαίνονταν να συμπαρατάσσεται με τον Μιλόσεβιτς.

Μακεδονικό ζήτημα 1

- 1860-70 κορυφώνονται οι βουλγαρικές προσπάθειες για διείσδυση στην Μακεδονία. Δυσaréσκεια Βουλγάρων για Ελληνορθόδοξους Ιερείς και Επισκόπους, ζητούν λειτουργία στα Σλαβικά και Βούλγαρους Ιερείς και Επισκόπους, προκαλούν εκκλησιαστικό διαχωρισμό από το Οικουμενικό Πατριαρχείο με επίκεντρο το Μοναστήρι. Φιρμάνι για ίδρυση Βουλγαρικής Εξαρχίας: Ξεχωριστή πνευματική διοίκηση με Έξαρχο τον αρχαιότερο Βούλγαρο Επίσκοπο. Περιοχή δικαιοδοσίας: Κατάλογος πόλεων και περιοχών, ΑΛΛΑ και όπου τα 2/3 επιθυμούν να υπαχθούν στην Εξαρχία! Ελληνικοί πληθυσμοί αντιδρούν και οι Βούλγαροι προσπαθούν να επεκταθούν: πατριαρχικοί Vs εξαρχικοί.
- Διάσκεψη της Κων/λης (1876) και Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (21.2.1878) για μεγάλη Βουλγαρία-αυτόνομη ηγεμονία, κατόπιν ρωσικής επιθυμίας. Σφοδρή αντίδραση των Ελλήνων κατά της υπαγωγής τους σε Βουλγαρική διοίκηση και κατά του βίαιου εκσλαβισμού από το «Πανσλαβιστικό κοιτάτο» ηγεσία Ρώσου Πρέσβη στην Κων/λη.
- Ανατροπή με τη συνθήκη του Βερολίνου (1/13.7.1878) όριζε Ε/Τ σύνορα στη Θεσσαλία και Ήπειρο.
- Μικτές επιτροπές τοπικής διοίκησης και με χριστιανούς σε κάθε διοικητική περιφέρεια στα ευρωπαϊκά οθωμανικά εδάφη και της Μακεδονίας.

Μακεδονικό ζήτημα 2

- Η Πύλη διευκόλυνε τον εκβουλγαρισμό της Μακεδονίας, Β. επίσκοποι Αχρίδα, Σκόπια, Βελεσά, Νευροκόπι (1890), πιέζουν την ελληνική ζώνη στη Μ. Βούλγαροι αντάρτες κατεβαίνουν, η ληστεία πιέζει οικονομικά τους Έλληνες.
- Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση/IMRO (1893): Αυτόνομη Μ. διαχρονικός στόχος του βουλγαρικού επεκτατισμού στην Μ.
- Ρωσικός πανσλαβισμός και προσπάθεια Πύλης να μειωθούν τα ελληνικά σχολεία → Η παιδεία βασικό στοιχείο ταυτότητας στην οθωμανική Μακεδονία (σχολεία).
- 20.7.1903: Εξέγερση του Ίλιντεν κατά των Οθωμανών, ξεκίνησε από περιοχές της Εξαρχίας. Όσοι Έλληνες σλαβόφωνοι και Ελληνοβλάχοι συμμετείχαν εξαναγκάστηκαν από τους Β. (Βακαλόπουλος 2009).
- Ο Μακεδονικός αγώνας (1904-8) αποτέλεσε την ελληνική απάντηση στο Ίλιντεν, οι ξενόφωνοι ελληνικοί πληθυσμοί σήκωσαν μεγάλο βάρος της αντίστασης έναντι των Β.
- 26.10.1912: οριστική επίλυση του Μακεδονικού ζητήματος με την απελευθέρωση της Θεσ/κης και κατόπιν με τον Β' βαλκανικό πόλεμο (7.1913).
- 1924: η Κομιντέρν καλεί τα κομμουνιστικά κόμματα να συνεργαστούν για ανεξάρτητη Μ. μέλος της βαλκανικής κομμουνιστικής ομοσπονδίας.

Μετά τον 2ο ΠΠ

- Ο Τίτο επέβαλε την «δημοκρατία της Μ.» ως μία από τις 6 ισότιμες ομόσπονδες δημοκρατίες της Γ. με κατασκευασμένη εθνική ταυτότητα.
- Σκοπός ήταν η αποτροπή απόσχισης και προσάρτησης στη Βουλγαρία (ή στη Σερβία). Η «μακεδονική» κουλτούρα καλλιέργησε τον «μακεδονικό» εθνικισμό για να αποκόψει τους πολιτιστικούς δεσμούς με τη Βουλγαρία.
- Η γλώσσα τους βουλγαρική διάλεκτος/διάλεκτος του Πριλέπ. Επιτροπή Γιουγκοσλάβων γλωσσολόγων εμπλούτισε γλώσσα με σερβικά, ρωσικά και πολωνικά στοιχεία για να δημιουργήσουν τη «σλαβομακεδονική» γλώσσα.
- Αυτοκέφαλο της ορθόδοξης εκκλησίας των Σκοπίων, ήταν προσδιοριστικό στοιχείο εθνικότητας στα Βαλκάνια.
- Η «μακεδονική» ιστοριογραφία είχε 3 στόχους:
 - (α) Διακριτή ιστορία σε σχέση με EL/SRB/BUL
 - (β) «Μακεδόνες» απόγονοι σλαβικών φυλών 13 αιώνες πριν
 - (γ) Μονοπώληση του ονόματος για τους Σλάβους της Μ.
- Το ΝΑΤΟ/ΗΠΑ θέλαν να στηρίξουν Τίτο και οι σχέσεις Ε/Γ να εξομαλυνθούν (1949). 3μερές βαλκανικό σύμφωνο ΕΛ./Τ./Γ. (1954) Vs BUL (αλλά: Κυπριακό 1955 και εξ ανατολών κίνδυνος).
- 3. 1962: Η Ελλάδα ανέστειλε την κοινή συμφωνία για τη μεθοριακή επικοινωνία (1959) λόγω προπαγάνδας για «Μ. του Αιγαίου» από Σκόπια,
 - βλ. <https://www.kathimerini.gr/842149/article/epikairothta/ellada/h-krish-a8hnwn---veligradioy>

Το ζήτημα της ονομασίας μετά το 1990

- Η Ελλάδα είχε δώσει στη Γιουγκοσλαβία να κατανοήσει ότι δεν θα μπορούσε να έχουν καλές σχέσεις αν έθετε θέματα «μακεδονικού αλυτρωτισμού» και μειονοτήτων.
- Ο αλυτρωτισμός βασικό στοιχείο της «μακεδονικής» ταυτότητας.
- Η ομόσπονδη «Δημοκρατία της Μ.» έγινε ανεξάρτητο κράτος 9.1991.
- Η Ελλάδα δεν την αναγνώρισε με το τότε συνταγματικό της όνομα και απαίτησε από την ΕΕ να μην την αναγνωρίσει με το όνομα αυτό επειδή υπέκρυπτε εδαφικές βλέψεις εις βάρος της Ελλάδας (Μ. του Αιγαίου & Μ. του Πιρίν).
- Η Ελλάδα ζήτησε συνταγματικές και πολιτικές δεσμεύσεις των Σκοπίων ότι δεν έχουν εδαφικές βλέψεις και δεν θα κάνουν προπαγάνδα εις βάρος της. Επίσης να σταματήσουν να χρησιμοποιούν ελληνικά σύμβολα και ιστορία για προπαγάνδα (σημαία με άστρο Βεργίνας).
- Σύνταγμα «Μ.»: Η Βουλή μπορεί να επικυρώσει προσάρτηση εδαφών και να προστατεύει μ. μειονότητες στα γειτονικά κράτη!
- Η Βουλγαρία αναγνώρισε Μ. με επιφύλαξη για γλώσσα & εθνότητα.
- Σερβία αναγνώρισε.
- Η Ελλάδα δεν προσπάθησε να μονοπωλήσει το όνομα «Μ» και δεν ήθελε μονοπώλιο κανενός.
- Βλ. και Zahariadis 1994 !

Η ενδιάμεση συμφωνία 1995

- 13.4.1992: Συμβούλιο πολιτικών αρχηγών, ούτε Μακεδονία, ούτε παράγωγα.
- ΕΕ οκ για ελληνικές θέσεις. ΟΗΕ αναγνώρισε μέλος με προσωρινό όνομα χωρίς δικαίωμα ανάρτησης σημαίας. 2μερείς διαπραγματεύσεις υπό τον ΟΗΕ για το όνομα. Σλαβομακεδονία; Δεν ευδοκίμησε.
- 16.2.1994: Ελληνικό εμπάργκο στα Σκόπια επειδή αρνούνται ελλ. όρους για σημαία, Σύνταγμα, σύνορα.
- 13.9.1995: Νέα Υόρκη, «ενδιάμεση συμφωνία»:
 - Άρση του ελληνικού εμπάργκο.
 - Σεβασμός των υπαρχόντων συνόρων.
 - Ελλάδα αναγνώρισε τα Σκόπια με προσωρινή ονομασία «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ/FYROM)» μέχρι η διαπραγμάτευση για το όνομα στον ΟΗΕ να καταλήξει σε συμφωνία.
 - ΠΓΔΜ έκανε άμεση αλλαγή σημαίας (με τον Ήλιο της Βεργίνας). Σταμάτησε την έκδοση και άλλαξε το χαρτονόμισμα της με την απεικόνιση του Λευκού Πύργου της Θεσσαλονίκης με νέο!
 - ΠΓΔΜ δήλωσε ότι τα επίμαχα άρθρα στο Σύνταγμά της δεν ερμηνεύονται ως διεκδίκηση ελληνικού εδάφους, αλλά ούτε και ως ανάμιξη στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας (μειονότητες).
 - Ελλάδα μπορούσε να αντιταχθεί στην ένταξη Σκοπίων σε διεθνείς οργανισμούς με ονομασία διαφορετική από ΠΓΔΜ, αλλά δεν θα εμποδίζει ένταξη ως ΠΓΔΜ (βλ. ΔΔΧ).

Προς τη συμφωνία των Πρεσπών

- Αναγνώριση από ΗΠΑ 2004 με συνταγματικό όνομα (το 1994 ως ΠΓΔΜ).
- Εθνικιστική προπαγάνδα σκοπιανής κυβέρνησης Γκρούεφσκι κάνει αδύνατη τη λύση το 2007.
- Σύνθετη ονομασία, 2πλή ονομασία, 3πλή ονομασία.
- 4.2008 σύνοδο κορυφής NATO στο Βουκουρέστι, ελληνικό βέτο.
- Τέλη 2017: ΠΘ Ζάεφ, αποδοχή σύνθετης ονομασίας.
- 12.6.2018: Συμφωνία των Πρεσπών, σύνθετη ονομασία «Βόρεια Μακεδονία», erga omnes. Ιθαγένεια/εθνικότητα «μακεδονική»/πολίτης της Δ.Β.Μ. γλώσσα Μ.
- 5.7.2018 επικύρωση από σκοπιανή Βουλή.
- 9.2018 δημοψήφισμα για όνομα και ένταξη στο NATO και ΕΕ, 91% ΝΑΙ αλλά προσέλευση κάτω του 50% για επικύρωση 37%.
- Οι Συνταγματικές αλλαγές προχώρησαν από 10.2018, απαιτούνταν 80 από 120 ψήφοι βουλής, 11.1.2019 ολοκληρώθηκαν.
- 25.1.2019 η ελληνική Βουλή επικυρώνει τη Συμφωνία των Πρεσπών.
- 12.2.2019 τέθηκε σε ισχύ.

Όροι της συμφωνίας των Πρεσπών (2018)

- Αντικαθιστά την ενδιάμεση συμφωνία του 1995.
- Βόρεια Μακεδονία, αλλά «Μακεδόνες». Γιατί;
- Ιθαγένεια-υπηκοότητα/εθνικότητα «μακεδονική/πολίτης της Δ.Β.Μ. και η γλώσσα «μακεδονική». Γιατί;
 - Στο site ΥΠΕΞ αναφέρει: «Η Συμφωνία αναφέρεται σε «ιθαγένεια» ('nationality'), που είναι ο νομικός δεσμός του πολίτη με το κράτος. Από τη θέση σε ισχύ της Συμφωνίας, σε όλα τα ταξιδιωτικά έγγραφα της γείτονος, όπου καταγράφεται η ιθαγένεια, προστίθεται και η ένδειξη «πολίτης της Βόρειας Μακεδονίας» και η αναφορά στον όρο 'nationality' είναι 'Macedonian/citizen of the Republic of North Macedonia' [Αρ. 1 παρ. 3 (β)].»
 - Οι Αλβανοί των Σκοπίων πάντως πήραν ερμηνεία ότι η υπηκοότητα δεν θα προσδιορίζει την εθνότητα του πολίτη της ΔΒΜ.
- Ακρωνύμιο χώρας МК, MKD. Το “N” γιατί δεν υπάρχει;
- Αναγνώριση ότι η ΔΒΜ δεν έχει σχέση με αρχαία ελληνική ιστορία και πολιτισμό.
- Γεωγραφικές ενδείξεις προϊόντων Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε.
 - Π.Γ.Ε. «Μακεδονία» έχουμε μόνο μία, για τα κρασιά.
 - Δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού Ελλήνων Μακεδόνων κατοχυρώνεται;

• *Επιστημονική ημερίδα ΥΠΕΞ με θέμα τις νομικές πτυχές της Συμφωνίας των Πρεσπών (ΥΠΕΞ, 19.07.2018) πηγή:
<https://www.mfa.gr/to-zetema-tou-onomatos-tes-boreias-makedonias/eidikotera-keimena/>

Κριτική στη Συμφωνία των Πρεσπών / ΣτΠ

- Τα δύο μέρη αποδίδουν διαφορετικό περιεχόμενο στους όρους «Μακεδονία» και «μακεδονικός» αλλά μπορούν να τους χρησιμοποιούν εξίσου.
- Ο όρος nationality αντί για citizenship είναι προβληματικός.
- Ο κάτοικος της ΔΒΜ θα λέγεται «Μακεδόνας» αντί για «Βορειομακεδόνας». Η ΔΒΜ θα έχει «Μακεδόνες».
- Μπορεί να ερμηνευτεί ότι αποδίδεται και η «μακεδονική» εθνότητα στην ΔΒΜ.
- Η αναγνώριση «μακεδονικής» γλώσσας της ΔΒΜ εμπλέκει και την Βουλγαρία-2μερείς σχέσεις μας;
- Η αναγνώριση της Μ. γλώσσας/εθνικότητας πιθανόν ανοίγει το δρόμο για αναγνώριση μειονοτήτων στην Ελλάδα (γλωσσικών μειονοτήτων; εθνικών;;).
- Συνταγματικές τροποποιήσεις ΒΔΜ, βλ. άρθρο 36 παραμένει φράση: «Μακεδονικό κράτος», έπρεπε η Ε. να ζητήσει δέσμευση σε παράρτημα στη ΣτΠ με σχετ. κείμενο τροποποιήσεων.
- 150 χρόνια η Ελλάδα ήθελε να αποφύγει την μονοπώληση του όρου «Μακεδονία» και «μακεδονικός»
- Μακρά 5ετή μεταβατική περίοδος για erga omnes και για αλλαγή εγγράφων ΔΒΜ προς εσωτερική χρήση.
- Συζήτηση: Τι πήρε και τι έδωσε η Ελλάδα; +Σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό προσδιορισμό;

Οι διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Αλβανίας

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η ελληνική μειονότητα της Βορείου Ηπείρου

Τα θέματα που θέτει η αλβανική πλευρά

Η οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μεταξύ Ελλάδας – Αλβανίας και η αλβανική υπαναχώρηση από τη συμφωνία

Η ίδρυση του Αλβανικού κράτους

- 1.7.1878: Ίδρυση του συνδέσμου της Πρίζρενης (Πρίζρεν/Νότιο Κόσοβο), «επιτροπή πραγματικών μουσουλμάνων» από Β. Αλβανία, Ήπειρο, Βοσνία. Βάση η μουσουλμανική αλληλεγγύη, μουσουλμάνοι γαιοκτήμονες, προάσπιση μουσουλμανικών εδαφών και ακεραιότητας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- Ο Αμπντίλ Μπέη Φρασέρι ηγείτο του συνδέσμου προς την αλβανική αυτονομία και ζήτησε τη συνένωση των τεσσάρων οθωμανικών βιλαετιών: Κοσόβου, Σκόδρας, Μοναστηρίου, Ιωαννίνων, σε ένα νέο «αλβανικό» βιλαέτι. Όμως ο εκτουρκισμός έχει αρχίσει από τον Σουλτάνο.
- 1902: Σουλτάνος Αβδούλ Χαμίτ διατάζει το κλείσιμο των μη τουρκικών σχολείων.
- 28.11.1912 (στον Αυλώνα): Διακήρυξη της ανεξαρτησίας της Αλβανίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Κατά τους βαλκανικούς πολέμους αναπτύσσεται και το αλβανικό εθνικό κίνημα και η συζήτηση για διαμοιρασμό των εδαφών στα βαλκάνια μεταξύ των χριστιανικών κρατών, χωρίς ανεξάρτητη Αλβανία. 10μελής προσωρινή κυβέρνηση υπό των Ισμαήλ Κεμάλ, 83μελής συνέλευση, 18μελής Γερουσία.
- 27.7.1913: Διάσκεψη του Λονδίνου, αναγνωρίζεται η αλβανική ανεξαρτησία, σύνορα όμως απροσδιόριστα για το «Πρίγκηπατο της Αλβανίας».
- 15.10.1913: Οι 6 Μεγάλες Δυνάμεις συστήνουν Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου για προσωρινή διοίκηση της Αλβανίας. Διεθνής χωροφυλακή Αλβανίας. Γουλιέλμος του Βιντ πρώτος πρίγκηπας της Αλβανίας.
- 5-9.1914: Κατόπιν εμφυλίου εναντίον του ο Γουλιέλμος αποχωρεί από την Αλβανία. Οι χωρικοί με την καθοδήγηση μουσουλμάνων κληρικών ξεσηκώθηκαν κατά ξένου ηγεμόνα και γαιοκτημόνων.

Αλβανία και Βόρεια Ήπειρος

- 29.7.1913: Συνθήκη του Λονδίνου οι Μεγάλες Δυνάμεις (ΜΔ) αναγνωρίζουν την Αλβανία και με το Πρωτόκολλο Φλωρεντίας (1913) της παραχωρείται η περιοχή της Βορείου Ηπείρου.
- ΠΘ Βενιζέλος αρχικά αρνήθηκε να την παραχωρήσει επειδή είχε ελληνικό πληθυσμό και την είχε απελευθερώσει από 13.10.1913.
- 13.2.1914: ΜΔ στέλνουν υπόμνημα, μετά την υπογραφή του νέου Πρωτοκόλλου Φλωρεντίας (διακοίνωση συνόρων Αλβανίας) απαιτούσαν την αποχώρηση ΕΣ, αλλιώς δεν θα αναγνώριζαν ελληνική επικυριαρχία στα νησιά του Αιγαίου. Επιπλέον, ζητούσαν από την Ελλάδα να μην ενθαρρύνει καμιά μορφή αντίδρασης στους ελληνικούς πληθυσμούς της περιοχής.

Η αντίδραση των Βορειοηπειρωτών

- 28.2.1914 (Αργυρόκαστρο): Η Πανηπειρωτική Συνέλευση (σώμα αντιπροσώπων), αποφάσισε ότι εφόσον δεν επιτεύχθηκε η ένωση με την Ελλάδα θα δέχονταν μόνο τοπική αυτονομία.
- Ο Γεώργιος Χρηστάκης-Ζωγράφος, πρώην υπουργός εξωτερικών της Ελλάδας με καταγωγή από Αργυρόκαστρο, ανακοίνωσε στις ΜΔ την ανακήρυξη της «Αυτόνομης Δημοκρατίας της Βορείου Ηπείρου».
- Η Ελλάδα τήρησε ουδέτερη στάση για να πείσει τις ΜΔ ότι δεν συμμετέχει στην ελληνική εξέγερση.
- 1.3.1914: Μετά την αποχώρηση του Ελληνικού Στρατού/ΕΣ, ξεκινούν μεγάλες ταραχές και συγκρούσεις ελληνικών στρατιωτικών σωμάτων/«ιεροί λόχοι» με την Αλβανική χωροφυλακή.
- Οι Βορειοηπειρώτες κατέλαβαν την Ερσέκα και μέχρι το Μάιο του ίδιου έτους προήλασαν στο Φρασάρι και την Κορυτσά. Αλλά με τις αλβανικές ενισχύσεις η εξέγερση καταπνίγηκε και πολλοί ΒΗ φυλακίστηκαν.

Το πρωτόκολλο της Κέρκυρας 4/17.5.1914

- Η Βόρεια Ήπειρος αποκτούσε επίσημα την αυτονομία της, υπό την αιγίδα του πρίγκηπα Βιντ της Αλβανίας.
- Η αλβανική κυβέρνηση θα είχε το δικαίωμα να διορίζει και να απολύει τους κυβερνήτες και τους ανώτερους υπαλλήλους στη ΒΗ.
- Τοπική χωροφυλακή με στρατολόγηση αυτοχθόνων.
- Απαγόρευση παραμονής στρατιωτικών μονάδων αποτελούμενων από μη ντόπιους στην περιοχή.
- Διδασκαλία ελληνικής γλώσσας στα σχολεία, αν και στις τρεις πρώτες τάξεις η αλβανική θα διδάσκονταν παράλληλα με την ελληνική. Η θρησκευτική διδασκαλία, όμως, θα γίνονταν μόνο στα ελληνικά. Ελληνική μαζί με αλβανική θα ήταν επίσημη γλώσσα του κράτους.
- Οι Μεγάλες Δυνάμεις θα εγγυόνταν για την διατήρηση και την εκτέλεση των παραπάνω μέτρων, επικύρωσαν όλες το πρωτόκολλο.
- Οι ένοπλες συγκρούσεις μετά την υπογραφή του πρωτοκόλλου περιορίζονται αισθητά, χωρίς όμως να πάψουν τελείως. Το πρωτόκολλο προέβλεπε ότι η περιοχή της Κορυτσάς που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της αλβανικής χωροφυλακής, έπρεπε να επιδικαστεί στην προσωρινή κυβέρνηση της Αυτόνομης Ηπείρου. Τελικά, στις 8 Ιουλίου η Κορυτσά βρίσκεται υπό βορειοηπειρωτική διοίκηση, ύστερα από έφοδο. Τον ίδιο μήνα και το Τεπελένι τέθηκε υπό τον έλεγχο της προσωρινής κυβέρνησης.
- Αλβανικός εμφύλιος 17.5.1914.
- Η Συνέλευση των ΒΗ επικύρωσε και αυτή το Πρωτόκολλο, εκτός από τους αντιπροσώπους της Χιμάρας που αποχώρησαν από τη Συνέλευση ζητωκραυγάζοντας υπέρ της Ένωσης και 21.7. 1914 ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους.
- 10.1914: Με τον Α' ΠΠ και την άδεια των ΜΔ ο ΕΣ εισήλθε ξανά στη Βόρεια Ήπειρο, απελευθερώνοντας την 2η φορά.
- 3.1916: Βασιλικό Διάταγμα για ένωση της περιοχής με την Ελλάδα, νομοί Αργυρόκαστρο και Κορυτσάς.
- Κατά τον Εθνικό Διχασμό και την προσπάθεια της Ελλάδας για ουδετερότητα στον Α' ΠΠ, η ΒΗ αφού κατελήφθη από Ιταλούς το Αργυρόκαστρο και Γάλλους η Κορυτσά, επιδικάστηκε οριστικά το 1921 στην Αλβανία χωρίς αυτονομία και χωρίς εγγυήσεις ΜΔ για τα δικαιώματα των ΒΗ (το πρωτόκολλο της Κέρκυρας δεν ίσχυσε ποτέ).

Η Αλβανία και η μειονότητα επί Χότζα & Αλία

- Η Αλβανία μετά το 1921 ήταν εξαρτημένη οικονομικά από την Ιταλία. Ο Βασιλιάς της Αχμέτ Ζόγου είχε πολλούς εσωτερικούς εχθρούς και στηρίζονταν στην Ιταλία. 7.4.1939 ο Μουσολίνι εισέβαλλε στην Ιταλία, ο αλβανικός θρόνος δόθηκε στον Βασιλιά της Ιταλίας, και μέχρι το 1943 ήταν ουσιαστικά ιταλική αποικία.
- Μετά τον 2 Π.Π. ιδιότυπο κομμουνιστικό καθεστώς αυτό-απομονωμένο.
- Ο Ενβέρ Χότζα προκειμένου να ελέγξει τις περιοχές που κατοικούνταν από ισχυρό ελληνικό πληθυσμό ανακήρυξε την «μειονοτική ζώνη», η οποία αποτελούνταν από περίπου 100 χωριά, τα οποία βρίσκονται στις νότιες περιφέρειες του Αργυρόκαστρου, των Αγίων Σαράντα και του Δέλβινου.
- Η επίσημη μειονοτική πολιτική των Τιράνων ορίζει ως κριτήρια για την ελληνική καταγωγή πολιτών της Αλβανίας τη γλώσσα, τη θρησκεία ΚΑΙ κυρίως τη γέννηση και την καταγωγή από περιοχές της μειονοτικής ζώνης. Όσοι έμεναν εκτός αυτών των περιοχών δεν αναγνωρίζονταν ως Έλληνες από το αλβανικό κράτος.
- Εξαιρούνται από τα μειονοτικά δικαιώματα οι αλβανόφωνοι και ελληνόφωνοι με ελληνική συνείδηση εκτός μειονοτικής ζώνης (π.χ. 8.000 κατοικούν στα Τίρανα) και οι Βλάχοι με ελληνική εθνική συνείδηση (περιοχή Κορυτσάς).
- Ενδεικτικά η Χιμάρα/Χειμάρρα καθώς και περιοχές με ελληνικές κοινότητες στην Πρεμετή και Κορυτσά, δεν θεωρούνται μειονοτικές περιοχές και αυτό δημιουργεί προβλήματα και εντάσεις εις βάρος της μειονότητας.
- Δεν επιτρεπόταν η χρήση ελληνικής γλώσσας π.χ. στις πινακίδες με τα τοπωνύμια εκτός ζώνης.
- Επιπλέον, εξορίες και εκτοπίσεις επιδίωξαν να διασπείρουν την ελληνική μειονότητα.
- Διακρίσεις εις βάρος της μειονότητας στις προσλήψεις στον δημόσιο τομέα.

Βασικά θέματα για την Ελλάδα 1

- Ο Αλβανικός νόμος αναγνωρίζει τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας μόνο σε όσους ζουν σε περιοχές της μειονοτικής ζώνης, όπου διδάσκονταν στα σχολεία την ελληνική μόνο μέχρι το 4 έτος, μετά μόνο την αλβανική. Ενώ αλλού αποκλειστικά στην αλβανική γλώσσα.
- Δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας: Εκπαίδευση και δικαιώματα για τον ελληνικό πληθυσμό και εκτός των μειονοτικών ζωνών που αυθαίρετα είχε ορίσει το κομμουνιστικό καθεστώς.
- Η τελευταία αλβανική απογραφή του 1989 προσμέτρησε μόνο τους κατοίκους της μειονοτικής ζώνης ως Έλληνες: 58.785 άτομα. Στην απογραφή του 2011 για πρώτη φορά μπορούσε κάποιος να δηλώσει εθνικότητα, αλλά μόνο 24.243 Έλληνες. Εξήγηση: Σύμφωνα με το άρθρο 20 του αλβανικού Ποινικού Κώδικα επιβάλλεται πρόστιμο 1000\$ σε όποιον δηλώσει οτιδήποτε διαφορετικό από ότι αναγράφεται στο πιστοποιητικό γέννησής του! Δηλώσεις καταδίκης της Αλβανίας από το Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Το μέγεθος της μειονότητας είναι δύσκολο να υπολογιστεί με ακρίβεια, τη δεκαετία του '90 οι εκτιμήσεις ήταν μεταξύ 100-200 χιλ. Πολλοί έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα ή αλλού.
- Βασικός στόχος κάθε ελληνικής κυβέρνησης είναι να απολαμβάνουν όλοι οι Έλληνες σε όλη την αλβανική επικράτεια τα μειονοτικά δικαιώματα τους.

Βασικά θέματα για την Ελλάδα 2

- Προστασία περιουσιών Ελλήνων από αυθαίρετες απαλλοτριώσεις.
- Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας. Προστασία εκκλησιαστικής περιουσίας.
- Ελεύθερη χρήση της ελληνικής γλώσσας όπου κατοικούν Έλληνες.
- Ελληνικά σχολεία όπου κατοικούν Έλληνες.
- Δημόσια έγγραφα και στην ελληνική γλώσσα.
- Προσλήψεις Ελλήνων στο αλβανικό δημόσιο.
- Εκπαίδευση μειονότητας.
- 2010: 30 ελληνικές σχολικές μονάδες για την μειονότητα (3 λύκεια).
- Όμως, προσκόμματα στη λειτουργία των ελληνικών σχολείων. Το αλβανικό υπουργείο παιδείας δεν εγκρίνει βιβλία διδασκαλίας. Αυθαίρετο ελάχιστο όριο 35 μαθητών για να λειτουργεί μία τάξη (2010).

Σχέσεις με Ελλάδα μετά το 1990

- Επί κομμουνιστικού καθεστώτος η Αλβανία ήταν ένα απομονωμένο κράτος. Επίσκεψη ΥΠΕΞ Παπούλια 1987. Άρση του εμπολέμου με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου όχι με νόμο. Παραμένουν σε ισχύ συγκεκριμένοι νόμοι που αφορούν στην απόδοση στους νόμιμους δικαιούχους τους των λεγομένων «περιουσιών υπό μεσεγγύηση». Δήλωση του Βενιζέλου 2013 όποιος θίγεται να προσφύγει στο ΕΔΔΑ.
- Μετά το 1990: Μείωση μειονοτικού πληθυσμού λόγω μετανάστευσης. Προσπάθεια εποίκισμού μειονοτικών περιοχών. Διακρίσεις εις βάρος ελληνικής μειονότητας παραμένουν.
- Το αλβανικό κράτος επιδίωξε τον περιορισμό της πολιτικής εκπροσώπησης της μειονότητας από την «Ομόνοια» μόνο στην μειονοτική ζώνη, παρά το γεγονός ότι δεν προέβλεπε κάτι τέτοιο ο εκλογικός νόμος.
- Αλβανικοί νόμοι 7.1991 απαγορεύουν εθνικά, τοπικιστικά κόμματα, δηλαδή την Ομόνοια. 1994 Δίκες-παρωδία και καταδίκη 5 στελεχών της Ομόνοιας. Αποφυλακίστηκαν 8.2.1995. 21.3.1996 υπογράφηκε στα Τίρανα το σύμφωνο φιλίας.
- 1997: Κρίση με τις παρατράπεζες στην Αλβανία, ταραχές και μεγαλύτερη μετανάστευση μειονοτικών στην Ελλάδα. Ο Μπερίσα κατηγορεί την Ελλάδα για προσπάθεια αποσταθεροποίησης (!?) κρίση στις 2μερείς σχέσεις.
- 1998: Κυρώθηκε με νόμο το σύμφωνο Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφαλείας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Αλβανίας. Για τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματα θα ακολουθούνται τα κείμενα του ΟΑΣΕ (Κοπεγχάγη-1990, Γενεύη & Μόσχα 1991).
- Από το 2002 η Αλβανία επιθυμεί ένταξη της στο NATO. Η στάση της Ελλάδας εξαρτιόνταν από το σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Η Αλβανία εντάχθηκε στο NATO το 2009 στη σύνοδο του Βουκουρεστίου.
- Στήριξη και της ευρωπαϊκής προοπτικής της Αλβανίας (δήλωση ANYΠΕΞ Γιαννίτση 2003).

Σχέσεις με Ελλάδα μετά το 2000

- Εκλογές 2000 σε ιδιαίτερα τεταμένο κλίμα εις βάρος της μειονότητας. Υποψήφιοι στο 2ο γύρο από σοσιαλιστικό κόμμα και από «Κόμμα Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων»/ΚΕΑΔ της μειονότητας. Επεισόδιο στη Χιμάρα. Παρατηρητές ΟΑΣΕ διαπίστωσαν παρατυπίες, εκφοβισμό και νοθεία στην εκλογική διαδικασία.
- 2005: Το ΚΕΑΔ συμμετέχει σε κυβέρνηση συνεργασίας. ΟΑΣΑ: πάλι παρατυπίες στις εκλογές αλλά λιγότερες σε σχέση με προηγούμενες.
- Κατεδαφίσεις ελληνικών σπιτιών στη Χιμάρα (2018) στα πλαίσια «πολεοδομικών παρεμβάσεων» που περιλαμβάνουν την κατεδάφιση μόνο ελληνικών σπιτιών με σχέδια που αλλάζουν συνεχώς κατά την τελευταία 10ετία! Παράνομη απόπειρα αρπαγής παραθαλάσσιων εκτάσεων μειονοτικών για «τουριστική αξιοποίηση» σύμφωνα με σχέδιο του 2016.
- 11.2005: Ο ΠτΔ Παπούλιας διακόπτει την επίσκεψη του λόγω διαμαρτυρίας Τσάμηδων και απροθυμίας των αλβανικών αρχών να διασφαλίσουν την πρόσβαση του στο χώρο της συνάντησης. ΠΘ ο Μπερίσα.
- Διμερής συμφωνία του 2010 για την περισυλλογή των οστών περίπου 11.000 Ελλήνων στρατιωτών οι οποίοι σκοτώθηκαν κατά τον Ελληνο-Ιταλικό Πόλεμο και παραμένουν θαμμένοι σε πολλές διαφορετικές τοποθεσίες. Τέθηκε σε ισχύ το 2018!

Συμπεράσματα για τις διμερείς σχέσεις

- Υπαναχώρηση και μη επικύρωση της συμφωνίας οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών (2009).
- Συνεχείς παλινωδίες αλβανικής πλευράς αναφορικά με την ελληνική μειονότητα, το δήθεν θέμα των Τσάμηδων, τις περιουσίες των Ελλήνων στην Βόρεια Ήπειρο, κτλ.
- Ο Μπερίσα χειρίζονταν εργαλειακά τις διμερείς σχέσεις, δεν δίσταζε να κατηγορεί την Ελλάδα (1997) και να προωθεί εθνικιστική ατζέντα (Τσάμηδες).
- Ο Έντι Ράμα ΠΘ από το 2013, αλλά δεν έχει γίνει κάποια ουσιαστική αλλαγή στις διμερείς σχέσεις.
- Πρέσβης ε.τ. Αλέξανδρος Μαλλιός: «Η πολιτική της Αλβανίας δεν εξαρτάται από πολιτικές ή κομματικές ταυτότητες παρά **έχει συνέχεια**».
- Η αντιμετώπιση της ελληνικής εθνικής μειονότητας ακόμα απέχει από το κοινοτικό κεκτημένο και τα γενικά ευρωπαϊκά πρότυπα, όπως και ο τρόπος διακυβέρνησης του Ράμα (βλ. δημοτικές εκλογές 2019).

Αλβανία-ΔΒΜ-αλβανική μειονότητα

- Η «Συμφωνία-πλαίσιο της Οχρίδας»* υπογράφηκε 13.8.2001 και ήταν μία συμφωνία ειρήνης μεταξύ κυβέρνησης ΔΒΜ και Αλβανών της ΔΒΜ για τερματισμό των συγκρούσεων με τους Αλβανούς αντάρτες του «Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού»/UCK.
- Πολιτικός διοικητικής UCK/ΔΒΜ και ηγέτης Αλβανών ΔΒΜ ο Αλί Αχμέτι, Πρόεδρος κόμματος ΔΒΜ «Δημοκρατική Ένωση για την Ενσωμάτωση»/DUI, συχνά έχει ρυθμιστικό ρόλο στην εκλογή κυβερνήσεων.
- Συνταγματικές μεταρρυθμίσεις (annex A), αλλαγή στο προοίμιο του Σ., συν-επίσημη γλώσσα αυτή που μιλιέται άνω του 20% σε μία περιοχή (μόνο η αλβανική), τοπική αυτονομία, διαμόρφωση εκλογικών περιφερειών και Δήμων με απογραφή 2001 εγγυημένη από ΕΕ!, διδασκαλία και αλβανικής στο δημοτικό, πρόβλεψη για ΑΕΙ με αλβανική γλώσσα, προσλήψεις Αλβανών στο δημόσιο, επιλογή τοπικού αστυνομικού διοικητή από το δημοτικό συμβούλιο, αλβανικά ΜΜΕ ράδιο-TV, δικαστική επίβλεψη της τήρησης της αρχής μη διακρίσεων με τοπικά γραφεία Εισαγγελέα.

• * Το κείμενο της συμφωνίας στο site ΟΑΣΕ: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/8/100622.pdf>

Η συμφωνία Ελλάδας – Αλβανίας για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών (2009)

2 level game

Το ιστορικό

- Η συμφωνία Ελλάδας – Αλβανίας για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μεταξύ τους υπογράφηκε 4.2009.
- Μετά από 2,5 έτη διαπραγματεύσεων κατέληξαν σε μία οριοθέτηση σαφή, δίκαια και ισόρροπη με βάση το ΔΔΘ (Σαββαΐδης 2019).
- Όμως το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Ε. Ράμα όταν έχασε τις εκλογές τον Ιούνιο 2009, άλλαξε τελείως στάση και προσέφυγε κατά της συμφωνίας στο Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (ΑΣΔ).
- 1.2010: Το ΑΣΔ κήρυξε αντισυνταγματική την εν λόγω συμφωνία, παρότι είχε εγκριθεί στις 2 από τις 3 αρμόδιες επιτροπές της αλβανικής βουλής (Οκτώβριος 2009) και ήταν να πάει για κύρωση στην ολομέλεια.
- Οι νομικοί λόγοι του ΑΣΔ δεν αντέχουν σε αντίκρουση.
- Αυτή η συμφωνία υπογράφηκε, αλλά δεν επικυρώθηκε. Γιατί?

Συνομολόγηση διεθνούς συμφωνίας

- Παίγνιο 2 επιπέδων κατά Putnam (1988), “two-level game”.
- Η συμπεριφορά μιας κυβέρνησης μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο αν ληφθούν υπόψη τόσο οι εξωτερικοί όσο και οι εσωτερικοί παράγοντες.
- Σε εθνικό-κρατικό επίπεδο υπάρχουν πολιτικοί παίκτες που συν-αποφασίζουν στο εσωτερικό ενός κράτους και ομάδες συμφερόντων που πιέζουν την κυβέρνηση για να προάγουν τα συμφέροντά τους.
- Σχετικά είναι τα παραδείγματα επαγγελματικών ομάδων για διαμόρφωση θέσεων στα όργανα της ΕΕ που δεν θα θίγουν τα συμφέροντά τους και την επιδίωξη σχετικών αποτελεσμάτων από τη διαδικασία ρύθμισης και νομοπαραγωγής στο ενωσιακό επίπεδο.
- Οι πολιτικοί συχνά επιδιώκουν συμμαχίες με αυτές τις ομάδες για να τις πάρουν με το μέρος τους και να σταθεροποιήσουν ή να διευρύνουν την πολιτική ισχύ τους.
- Στο διεθνές επίπεδο οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ικανότητα τους να ικανοποιούν τις εσωτερικές πιέσεις που δέχονται, καταπώς το κρίνουν σκόπιμο.
- Μία κυβέρνηση δεν μπορεί να αγνοήσει κανένα από τα δύο παίγνια ή τα δύο επίπεδα στη λήψη αποφάσεων όσο υπάρχει ικανός βαθμός αλληλεξάρτησης μεταξύ κυρίαρχων κρατών.
- Οι αναλυτές της εσωτερικής ή της εξωτερικής πολιτικής πρέπει να αναλύουν και τα δύο επίπεδα στο βαθμό που επηρεάζει το ένα το άλλο.
- Τα κράτη δεν είναι ενιαίοι δρώντες στην εξωτερική πολιτική. Αν αναλυθεί και το παίγνιο της εσωτερικής πολιτικής, τότε βελτιώνεται η πρόβλεψη του αποτελέσματος μιας διεθνούς διαπραγματεύσεως, ειδικά αναφορικά με τον ελάχιστο αποδεκτό συμβιβασμό που μπορεί να επιτευχθεί.

Διαπραγμάτευση δ. συμφωνιών σε 2 επίπεδα

- Στο (α') επίπεδο είναι ο διαπραγματευτής των χωρών με τον επικεφαλής τους που διαπραγματεύονται και διαμορφώνουν μία «σχεδόν τελική» συμφωνία.
- Στο (β') επίπεδο είναι οι χωριστές διαπραγματεύσεις με κάθε ομάδα συμφερόντων, υπηρεσίες, ή πολιτικούς δρώντες (αντιπολίτευση, Βουλή, ΥΠΕΞ) για να επικυρωθεί μία συμφωνία τυπικά και ουσιαστικά, δηλαδή να είναι κοινωνικά και υπηρεσιακά/γραφειοκρατικά αποδεκτή, ώστε να κυρωθεί με νόμο όπως προβλέπει το Σύνταγμα και να εφαρμοστεί.
- Παράγοντες που επηρεάζουν την επικύρωση:
 - Αν υπάρχει υψηλός βαθμός πολιτικοποίησης του θέματος, γεγονός που μπορεί να κινητοποιεί περισσότερες ομάδες να εμπλακούν στη συζήτηση και περισσότερες αντιδικίες.
 - Διανεμητικές επιπτώσεις στο εσωτερικό του κράτους από τη συμφωνία.
 - Αν οι προτιμήσεις των εμπλεκόμενων δρώντων στην εσωτερική πολιτική έχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ τους και έχουν αυτοί οι δρώντες εσωτερική συνοχή.
 - Ανισότητες πολιτικής ισχύος μεταξύ των δρώντων στην εσωτερική πολιτική (Σ. Θ.).
 - Ασυμμετρίες στην πληροφόρηση μεταξύ των δρώντων στην εσωτερική πολιτική.

Συζήτηση-Παραδείγματα “two-level games”

- Η συμφωνία της Ελλάδας με την Αλβανία (2009) για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών.
- Η συμφωνία στην ΕΕ για το ταμείο “next generation Europe”.
- Η συμφωνία Τουρκίας – Λιβύης (2019) για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

Δρ Σαράντης Κουγιού

Sarantis Kougiou

szkougiou [at] gmail.com